

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՍՐՈՒՆԴՐԱՊԵՏ

Հ. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՔԱՐԵՆՈՐԴԱԳՐԱԹԻՒՆ

Տարեկան	500 դր.
Վեցամսեայ	250 »
Յոսամսեայ	150 »
Քառասունեակ տրի.	70 լր.

Քառասունը դրու քիւմ կ'սկսին
ամիս ամսոյ ձիւն 15

100 ՓԱՐԱ

Fondateur

M. MAMOURIAN

Directeur-Rédacteur en chef

H. MAMOURIAN

„Arévélian Mamoul,”

JOURNAL ARMÉNIEN

QUOTIDIEN

100 ՓԱՐԱ

Օրաթերթ ազգային եւ քաղաքական

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆ ԵՒ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Թղթի գարն է» դիտել կուտար բարեկամ մը, ներկայ գտնուելով թղթա-տունէն՝ Պօլսէ և արտասահմանէն հասած լրագիրներու ծրարներուն։

Հայ ժողովուրդը թերեւս այնքան ընթերցասէր ու հետաքրքիր չէր եղած, որքան եղած է զինադադարին յաջորդող օրերուն մէջ։

Տարբերակ ոչինչ կայ անոր այս վերաբերումին մէջ և առանց ընտրութեան, առանց նախապատուութեան, շատ քիչ բացառութիւններով, կ'ընկա-գրուէին հայ և օտար թերթերով և ամեն մէջ կ'փնտռէ իր հոգիին սպոյթում և իր ակնկալութիւններուն գոհացում տալու տողեր։

Դժբաղդաբար այդ հետապուծ ժողովուրդին ակնկալութիւններն շատ քիչ անգամ գոհացում կ'առնան, աւելի տխուր, սրտաճմլիկ, յուսահատ լուրերու կ'հանդիպի իր ընթերցումներուն մէջ, քան սպոյթի լուրերու։ Երբեք խիստ ցանցաւ եղան զինադադարէն ի վեր և յաջորդեցան հիմնովին բարեփոխել անոր յոռեակամութիւնները։

Սակայն հետաքրքիր և լուրերու ծարաւի այդ ընթերցող ժողովուրդն ինչ ընթացք բռնած է այն թերթերուն հանդէպ, որոնցմէ ճարակ կ'սպասէ և մը-խիթարութիւն։

Այսօր թերեւս ընթերցող հասարակութիւնը գաղափարն իսկ չունի թէ՛ այդ թերթերն որպիսի՝ զոհողութիւններով հապարակ կ'իշխեն, որքան տոժանք-ներով կ'հրատարակուին և ինչ ծանր պատասխանատուութիւններ ունին ընդ-զրկւած և որքան ծանր բեռ մը կ'կրեն իրենց բազուկներուն վրայ։

Այս ընդհանուր և անոնց հետ կապ ունեցող պարագաներն վստահ ենք թէ կ'խուսափին ժողովուրդէն, և շատ բնական է որ խուսափին, որովհետեւ ընտր-ւանք մը չընեն անոնց նկատմամբ, նախապիտութիւն մը ցոյց չտար և շատ քիչ բացառութիւններով, ըստ լրագրի կամ զիպուածի կ'սպասէ անոնցմէ որեւէ մէկը, իր հետաքրքրութեան ծարաւը յագեցնելու շատ սովորական գրգռէն մղուած։

Եթէ ժողովուրդն ի վիճակի ըլլար գնազանութիւն մը դնել, եթէ լրջօրէն հետաքրքրուէր իր կորցացած թերթերուն ուղղութեան և սկզբունքներուն մօ-տէն հետեւիլ և անոնց օգտակարութեան տարածումը գտնողը, կրնայք ան-կասկած ըլլալ թէ՛ այդ թղթի տրձակներու գէղերն պիտի նուազէին և անոնք որ իրաւունք ունէին ապրելու, պիտի յաջգէին շատ աւելի խնամիւք և կա-տարեկապօրէն գործ մը մէջտեղ դնելու։

Զինադադարէն յետոյ ունեցանք շատ թերթեր, շատ հանգէսներ, որոնցմէ ոմանք ստիպուեցան կէս ճամբէն ետ դառնալ և ուրիշներ կ'շարունակէին ի-րենց սկսած գործը։ Բնականաբար հայերէն թերթերն միմիայն գոհացում կըր-նային տալ հայ ընթերցողին, բայց անդին օտար հասարակութիւններ կ'զըտ-նուէին որոց հետաքրքրութիւնն հարկ էր չարժիլ հայկական հարցին և Հայ ժողովուրդի մասին, այդ դերն ընտան է որ չպիտի կրնային կատարել հայ թերթերն, ուստի հարկ էր օտար և միջազգային լեզուաւ թերթ մը հրա-տարակել և ահա լայս տեսակ «Ռենէսանս»ը, որ կուգար այդ պահաւը լրա-ցնել։

Չենք գիտեր թէ առհասարակ Հայ ժողովուրդի ընթերցող դասակարգը գաղափար սենի՞ թէ ինչ մեծ դեր կատարեց ու կ'կատարէ այդ ֆրանսերէն լեզուաւ հրատարակուած թերթին, որ ոչ միայն ծանօթացուց օտարներու Հայ ժողովուրդն, այլ նաեւ այդ ժողովուրդին կրած անախտնեց մարտիրոսագրու-թիւնը, ասկից զատ առաջին վայրկեանէն սկսաւ բարեկիրթ պայքար մը թուրք չովէն ու իթիհատաւին մամուլին դէմ, քայլ առ քայլ հետեւելով անոնց հետքերուն և կէտ առ կէտ, առանց որեւէ վանցառութեան, հերքելով անոնց բոլոր չարամիտ, ստոյգ ու գիտութեամբ ստուծութիւնները, վարկաբեկելու հա-մար հայութիւնն և տարբեր տեսակէտներով, տարբեր գոյներով ներկայացը-նել ջանալով հայ տարագրութեան, հայ ջարդերու, հայց վրայ ի գործ դըր-ուած խժոժութիւններու սակավիթաւ իրողութիւնները, «Ռենէսանս» միայ-նակ անոնց օժիւններուն կառչած ոչ հանգիստ և ոչ դադար տուաւ անոնց և ինչպէս ըսինք, հերքեց, ջրեց, ու տապալց անոնց կուսքերն ու մտասեւե-հալ նպատակաւոր ուղղութիւններն, հայասէր Եւրոպացիներու, հայաստան գիւտնողներու մատակարարելով ամբողջ փոփոխութիւններ ու ճշմարտութիւններ եւ այսպէս ծառայելով հայկական հարցին, որ առանց ճշմարտութիւններն քո-ղադիր ըլլալու թերեւս սխալ ըմբռնումներու և զատուցութիւններու գոհ պիտի ըլլար կարգ մը պարագաներու մէջ։

«Ռենէսանս» իր ատենածած առաքելութիւնն իրճի մոտք կատարելու հա-մար հազարն ծախսերու բեռան տակ կ'գտնուի, ստոյգ աղբիւրներէ մեր ըս-տացած տեղեկութեանց համեմատ ամառկան շուրջ 1200 ոսկիի բաց մը կ'ներ-կայանէ, ո՞վ պիտի գոցէ այդ բացը, ո՞վ կ'մտածէ այս մասին...

Ինչպէս ըսինք, ընթերցողներն ըստ բազմի թերթ մը առնել ու կարգաւոր, երբէք չեն անդադարաւոր թէ այդ թերթն ինչ տեսակ տաժանքներով հրա-պարակ կ'իշխէ, և կ'կարծեն թէ արգէն կատարած են իրենց պարտականու-թիւնը։

Մենք անցողիկ պարտք համարեցինք «Ռենէսանս»ը իբրեւ օրինակ առնել, մեր թերթերէ շատեր, թերեւս միեւնոյն տագնապալի կարգութեան մէջ կ'զըտ-նուին և ժողովուրդն երբէք չհետաքրքրուէր անոնց ներքինով։

«Ռենէսանս» գիտենք թէ ինչ նպատակներով հրատարակ հանել յարմար դատուեցաւ, հրատարակ եղինք վերջ այդ նպատակներն ամենքն ալ իրականա-ցուց և միշտ զանոնք հետապնդելու կ'նկրտի, ուստի շատ զարմանալի, չըսե-

լու համար ցաւալի պիտի ըլլար եթէ այդ թերթին օգտակարութիւնն ընդու-նեւով հանգերձ, թողէինք որ տապալի և քնակաւորաբար օր մըն ալ բոլորու-վին դադարեցնէ իր հրատարակութիւնը։

Միթէ իզմիրի հայութիւնն որ այնքան համակրութեամբ ողջունեց անոր ծնունդը, պիտի թողու որ անվառունակ վախճան մը ունենայ և անոնք որ արդէն անցեալի մէջ գործնականապէս քաջաբերեցին այդ թերթը, չպիտի ան-դադարանան թէ պարտականութիւն մը ունին անոր նկատմամբ։

Հ. Մ.

1930. 1930 ՄԱՐՏ

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ԳԻՐԵՐ

Տպագրուած և անտիպ երկու տե-ղեկագիրներն ունին աչքի առջև։

Առաջինն հինգամեայ տեղեկագիրն է Հոգաւոր Որդախնամ ընկերութեան 1914-1919 Յունիս 30։

Հոգաւոր Որդախնամ ընկերութեան գի-տնին Ատենապետ Տիկ. Թօլի Սպար-թալի, Ատենապետ Օր. Թապու-հի Խանճեանի և Գոհնապետ Տիկ. Մ. Ա. Գոհնապետի կողմէ վաւերաց-նուած։

Ընկերութիւնն յառաջան տեղե-կագրով մը կ'սպասէ պատերազմի նա-խօրհանին որքանոցի վիճակն և անոր յաջորդող հինգ տարիներուն մէջ որ-քանոցի անցուցած ճգնաժամային օ-րերը։

Այս մանրամասն տեղեկագրէն յի-տոյ հրատարակուած են բոլոր ամա-թոշակաւոր որբուհիներու հնգամեայ գանձումներն, բաժնեկիւններէ, գա-նազան նուիրատուութիւններէ, կա-ղանդի նուէրներէ, հանգանակութիւն-է և այլ հասոյթներէ գոյացած գու-մարներն, ինչպէս նաեւ Պաքսիան եղբարց կողմէ եղած ձեռնառու-թիւնը։

Եւ անպահանջաւ հաշուեցոյցը հրատարակուած է որու համեմատ ընկերութեան մուտքն եղած է 6379 ոսկի և նոյնքանն էս ծախս։

Այս տեղեկագրին մէջ գտնուի կը գտնենք որքանամի տեղամուհեաց անձնակազմութիւնն, յարստեւ աշխա-տութիւնն և նաեւ Պաքսիան եղբարց բոլորանուէր ջանքերն, որքանոցն նեղ շրջաններէ անցնելու համար անոնց բրած գոհողութիւններն, որով կեր-պով մը անոնք եղած են ատար ա-նոր կանգուն մնալուն և ամէն տեսակ տաժանքներէ անցնելուն այդ գնու-րին տարիներուն մէջ։

Երկրորդ անտիպ տեղեկագիրն է Ատենայի Հայ Ազգ. Միութեանը, որ մասնաւոր նամակով մը ներկայի գըր-կած է 1919 տարւոյն Մարտ 12-ին, 30 հաշուեցոյցն որ ժամանակ իզմիրէ ևս նպատակներ զրկուած են Ատենա-որոց գումարն կը հասնի 23 հազար ոսկիի։

Այդ հաշուեցոյցի մուտքն եղած է նպատակներէ՝ 401,600 եգիպ. դր. և 4,532,324 թրք. դր. և ելքը՝ 364451 եգիպ. դր. և 3,859,041 թրք. թրքա-կան, այդ հաշուեցոյցն իրեն յարակից անի իր մտից ու ելից հաշիւներու մանրամասնութիւններն, ստացուած նպատակներն, բրած նուիրատուու-թիւններն, գանձելի ամսերն, փո-խանցումներն և ինչ։

Կրկնակէն քաղաք գտնուող պատ-կերակներու հետ քննելով այդ հա-շիւները, հարկ եղած բացատրութիւ-ններն արուեստն, այնպէս որ այդ հաշիւներու ճշտութիւնն որ արդէն վաւերացուած է Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, կրկին վաւերացում մը ստա-ցան։

ԵՍ

Պօլսական մեղի ու հիշատարոյր միջոցաւ մէջ այս առտու, մեր աչքերը կը բացուին, տարիներէ առ-դին երազուած, բայց աւա՞ղ, իրակա-նացուած յապաղած իրողութեան մը առջև։

Ննջողական ծանրափակ վարա-գոյրները վեր կ'առնեն՝ առաւել առաջին զովութիւնը ընդունելու հա-մար ներս՝ և կը տեսնեն արեւն առաջին շառայները, որ արեւելք կ'ար-իւնտեն, զէմա, աւառիական նախ-կին զեպանաւորուն է. որ հիմա ի-տալական զինուորականութեան կողմէ գրաւուած է, յոգնախուռ ամբոյ մը արդէն լիցուած է փողոց, զիտիւնաւոր անցքը, տողանցքը նորեկ զինուորնե-րուն, որ հետզհետէ իրենց պատերազ-մական բոլոր կազմաճրով կը լեցնեն չէնքը, ձախիս կայ Բերաի հեռաձայնի կեդրոնը, հոն խոնուած կը տեսնեմ հարկաւոր առեւտուր Անգլ. զինուոր-ներ, ու անմիջապէս կ'անդադարանաւ երէկ խմբադասաններուն մէջ ինծի բաւածնեղուն...

Երէկ եւ այդ խոսուածքները կը նկատէի երազանք մը միայն, ու երբ երեկոյին կը վերադառնայի, այլեւս չէի անդադարաւոր այդ խօսքերէն և ոչ մէկին քանի որ ընտանք ուղիւ կրկնուած և սակայն, միշտ ալ իրակա-նութեան չգտած երազ մը մնացած էին անոնք։

Բայց այսօր Արդէն իրականու-թիւն են անոնք։

— Կէս գիշերէն հետք կ'ընէին ա-նոնք ուրախ ճառագիւնով մը, արդէն Պօլսը գրաւուած պիտի ըլլայ հա-մաճայնութեան կողմէ, ու կ'իշխուին, կը հրճուէին, ձեռքի տաք սեղմում-ներէ հաք, տեսաւսիկ որ իրականա-ցաւ այդ երազն ալ։

Տնեղատուն կը հագուէմ, ու գուրս կը նետեմ ինքզինքս, նախ քան խը-ճողուած գործի, յարգաբարեւելու կա-րօտ, պէտք է սկսիլ աշխատանքին, որու ն պարտաւոր հոգին, պէտքէ տո-տուն կանուխ աչքէ անցնել բովան-դակ թերթերը, և քննել, ճշդել, գա-տորդել իւրաքանչիւրին մէջ գետեղ-ւած օգտերուն քանակն ու արժէքը, բայց երբ ինքզինքս փողոցին մէջ կը գտնեմ, գնու. ական շղթայի մը մէջ, որոնք քաղաքը բահուանաւ են, այլեւս չեմ խորհի գործի վրայ, աշ-խատանքի վրայ, ճշդումի որեւէ պարտքի վրայ, հին երազն է որ կը յառնէ, այնքան յանկուցանող ու հրճուողին բարոյականքով։

Պատերազմի, սպանդի տարիներուն մէջ, մեր աչքերը երկարօրէն և անձկագին յարեցան այս երազին, որ յապաղեցաւ, որ չհաւատարմէր չիտակա-նացաւ ու հիմա, մէկ գիշերուած մէջ ան կը ձիւ այնքան գեղեցիկ ու հը-մալքոտ փայլով ու շաղապառնումով։

Դէպի Թօփհանէի ճամբան երկու-
րորդ պողոտան, արդէն լիքն է տնգը,
խառնական զինուորներով, աւելի վար-
թաւորին գիծին վրայ, հետզհետէ զին-
ւորական տղանցքը կը խտանայ, կը
ստուարանայ, կը բազմանայ ու կը
բազմապատկուի:

Կը բանաւ գրասենեակս, բայց այ-
սօր կը պակսի աշխատանքի կամքը
հոգիս մէջ, քարափին վրայ անգղ-
հակող գունդ մը, անգագար երթեւեկ
կը կատարէ, մեր շրջանակին մէջ,
կարգին պահպանումը իրենց պարտքն
է ու պարտականութիւնը:

Քանի մը թուրքեր կ'անցնին գըլ-
խահակ ու սարսափահար, ինչպէս
հնդկահաւ մը որուն կիրքը դադրած է
եռեփակել, ինչպէս կուռքի երկունքին
մէջ տուայտող հաւ մը, որ ջուրի պող
լոգանքը ստանալէ հաջ կը սմբի ու
կը շնորհ...

Շշուկներ կը լսուին թէև, բայց
օրագրողի պարտք մըն է, ասկաւին
օրը շտապածամած և ստուերները չե-
կած, ստուգել զանոնք տեղին վրայ,
ու արձանագրել քանի մը զօղակոտ
տողերու մէջ:

«Յէնի կիւն», կեղծաւոր, խաբե-
բայ Եօնուս Նաթիրի օրկանը խափան-
ւեր է, բազմաթիւ երեսփոխաններ
(միլիոններ) ձերբակալուեր են, Առ-
նաւուս քօյ և ուրիշ տեղեր թէև
գիտադարձութիւն փորձեր են, բայց
ամենն ալ ձերբակալուեր են Լրագիր
հաւաքող պաշտօնեան կուգայ արդէն,
անուրի տակ տրծակով թերթեր, ու
ան կը հաստատէ «Յէնի կիւն»ի խա-
փանումը, առաջին շշուկին ստուգու-
թիւնն է ասկաւ:

Յետոյ կարգաւ կ'անցնի ձերբա-
կալուածներու թափօրը, հոն կան
փաթեթաւորներ և իրականօրէն կա-
կածնի տիպարով անձեր, և մինչև կէս
օր այլևս մեզի տատամսելու, տարա-
կուսելու ունէ պատճառ չմնար, կ'անց-
նին նաև ութը թուրք ոստիկաններ,
ձերբակալուած վիճակի մէջ ու շրջա-
պատուած համաձայնական զինուոր-
ներէ, ոստիկաններէն մին կը կրէ
ձեռնակապեր ալ...

Օ՛, շրջափոխութիւնը, հիանալի
ձեռնափոխութիւնը անցքերուն, անոց-
մէ մէկը տակաւին երէկ զին իրենց
ողորմելի ոստիկանատունը կը հրաւի-
րէր, անոր համար որկազ ու կուռ ու-
նեցեր էի թուրքի մը հետ որ չէր
ուզած վճարել տղերքու իր պարտքը:
հիմակ ինքն է որ կուգայ այդ հաշի-
ւը կարգադրելու այնքան սմբած ու
սարսափահար վիճակի մէջ, հազար
ծեքծեքումով, թէմէննահով, ու գետ-
նամած խոնարհումով, իրաւունքն է
որ կը յաղթանակէ, արդարութեան
ձայնին հետ...

Կամուրջին գլուխը, վինըր Պանք
Ֆէրային վրայ, արդէն զետեղուած
են հրացանաձիւներ, ու անգլիական
զինուորականներ, գլխակը աչքին,
յարատեւօրէն կը խուզարկեն հեռու-
ները:

Բոլոր Ղալաթիոյ պողոտաները գըլ-
րաւուած են համաձայնական զին-
ւորներէ, և միթրայէօղներ զետեղ-
ուած են կամուրջին հակող բարձր
դիր վայրերու վրայ:

Անգլ. հակայ մարտանաւ մը խը-
րած և խարխաւած է կրակի պատրաստ
վիճակի մը մէջ, կամուրջին առջև իր
թնդանօթին փողերը դարձած դէպի
Պապ-Ալի, — խօսքը թուգանօթին է...
կամուրջին վրայ անգլիկ խուռնամ-
բօխ մը, ամենն ալ հրճուանքի մը
ճառագայթումին տակ, ուրախ, գինով
ու խնձողուն:

Պէտք է անցնել նաև Պոլսի կողմը,
հոն իրերը մօտէն զետեղուած համար,
թուրք յայտնի վաճառատուներ, մաս-
նաւորաբար Սելանիկի տէժմէներու-
նը, ամենն ալ աճապարանք մ'ունին
փեղկերը ինքեցեկու և փախելու, այս
խաղաղ անդորր գրաւումէն սարսա-
փահար, վաճառի արդարութեան
ձայնն է որ ալ կ'հնչէ Ստամպուլի
փողոցներուն մէջ:

Օսմանեան նամակատունը գրաւ-
ուած է արդէն Հնդկի զինուորներէ,

և բարձրագիւր տեղ մը միթրայէօղը
կը հաւաքի իր փոքր, կլափ բացած,
հեռաձայնին վարչութիւնէն ետք, ա-
հաւաքի կը տեսնուի որ հեռագրական
ու թղթատարական վարչութիւնն ալ
անձնատուր եղեր է արդարութեան:

Պէտք է մագլցել Պապ-Ալին, հոն
եռեւեփող կոցութիւնն ալ տկոտա-
տեսի դատումով ստուգելու համար,
բակին մէջ, քանի մը նախարարական
ինքնաշարժեր և ուրիշ ոչինչ:

Ան կը խորհայ հանգիստի ու քու-
նի մէջ, քանի որ առայժմ զինքը
վրդովող չկայ...

Շրջանը կ'ընեն Պէյդադիտին, ուր
արտասովոր ոչինչ կայ, բայց Մահ-
մուտ փաշայի գաւառի վրայ ամ-
բօխը խուճապի մատնուած է ահա,
անոր համար որ Անգլ. զինուորները
ամբօխին մէջ փախցուցիւր են ձերբա-
կալուածներէն մէկը, ակթարթի մէջ
կը գտնեն ան ալ ու հրացանի բռնի,
կոթուններու հարուածներով կ'առաջ-
նորդին դէպի խաղաղութիւն...

Այլևս, իրականութիւնն է, տարի-
ներէ առգին մեր փայփայած երազը,
ոչ ոք կը տարակուսի ատոր գրաւման
շրջանակը հեռագրական տարածու-
թիւնով մը կընդլայնի:

Թուրքերը կը ցանցառնան, ու ի-
րիկուսն գրասենեակիս մէջ ինծի լուր
կը բերեն թէ, Պէյլիթաշէն բազմա-
թիւ թուրքեր կ'ազգին լանցիլի Իւս-
կիւտար, անկէ ալ գուցէ Անատոլու,
վաղուան թուրքիայի մայր հայրենիքը
արշաւելու համար:

Իրիկուսն թերթերը արդէն կ'հրա-
տարակեն սեղմ, կուռնահոժեկու բառե-
րու մէջ խտացած պաշտօնական յայ-
տարարութիւնը:

Պատերու վրայ կը փախցուի հե-
տըզհետէ, ճէնըրը Ուլիլընի ստորա-
գրութիւնը կրող յայտարարութիւն մը,
որուն մէջ հանդարտ բնակիչները կը
հրաւիրուին խաղաղօրէն իրենց գոր-
ծի պարագելու «կարգը խանգարող-
ները մահով պիտի պատժուին» կ'ըսէ
յայտարարութիւնը:

Նոր արշալոյսները մեզի ինչ խըն-
ծիղներ պիտի ցնծեցնեն, անտարակոտ
այժմէն չինք կրնար գիտնալ տարկա-
պէտք է անգրագաւալ գաւառի վե-
րապրոցներու կիսնքին վրայ, ու եր-
կարօրէն մասհոգուել անոցմով, մին
չեւ որ արդարութեան ձայնը, իր
ստափը և երկաթէ ծանր օղակը
երկարէ հոն ալ:

ՊՐԻՍՄԱԿ

ԴԻԿԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

2- ԼՈՂՏՈՒՆԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ռուս կառավարութիւնը թէև
երեւութապէս գործ մնացած այս հաշ-
տարար առաջարկութիւններէն, բազ-
մաթիւ վերապահումներ ըրած է:

Նուիրական վայրերու մասին մեր
ըզանքները կարենալ բանաձեւելու
համար, փափաքելի պիտի ըլլար որ
մենք յստակօրէն տեղեկի գտնայինք
այդ մասին կատարուելիք կարգադրու-
թեանց իրաւիքայի իր հանգամանքը
պահելով՝ Ուլթանը հոն պիտի իշխէ՞
թէ ոչ ուրիշ անկախ պետութիւններ
պիտի ստեղծուին Ըստ մեզ խալիֆա-
յութիւնը պէտք է անջատուի թուր-
քիէն և Ամեն պարագայի մէջ ուխտա-
գնացութեան ազատութիւնը պէտք է
երաշխաւորուի:

Ռուսիա ընդունելով հանդերձ որ
Պարսկաստանի չէզոք գօտին անգլ.
ազդեցութեան շրջանակին մէջ մտնէ,
արդարացի կը նկատէ յայտարարելու
թէ Սպահան և Ենթի Քաղաքները
(ժամանակին Ռուսիոյ կողմէ ամրաց-
ուած), ինչպէս նաև ռուս-աֆղան
սահմաններուն միջև գտնուող գօտին,
պէտք է ենթարկուի ռուս ազդեցու-
թեան շրջանակին Ռուսական կառա-
վարութիւնը փափաք կը յայտնէ որ
Ռուսիոյ և հիւսիս Աֆղանիստանի

սահմաններու խնդիրը լուծուի հա-
մեմատ այն մտադրութեանց որովք
յառաջ եկած են 1914ի բանակցու-
թեանց ընթացքին:

Իտալիա պատերազմի մտնելէն յե-
տոյ, մենք մեր փափաքները յայտ-
նած ենք իտալական կառավարու-
թեան Այս վերջինը անոնց իր հաւա-
նութիւնը տուած է, սա վերապահու-
թեամբ թէ իտալական պահանջումները
ընդհանրապէս և մասնաւորապէս ա-
նոնք որոնք մերձաւոր արեւելքի մէջ
են, գոհացում գտնեն:

Մեզի յանձնուելիք հոգամասերուն
մէջ, Ֆրանսայի և Անգլիոյ տրուած
իրաւունքները իտալոյ համար եւս պի-
տի ճանչցուին:

Այս վաւերաթուղթին կցուած է
ուրիշ մտերմական հեռագիր մը, Լօն-
տօնի ռուսական դեսպանին քաշուած
Պ. Սաղօսօֆի կողմէ, 1915 մարտ 7
թուական 1265 թուակիր:

«Իբր շարունակութիւն 12 մայիս
բրիտանական կառավարութեան տրու-
ած Յիշատակագրին, հաճեցէք կրէյի
(Էտ. կրէյ) յայտնել կայսերական կա-
ռավարութեան խորին երախտագի-
տութիւնը, այն իրաւաստի և վերջ-
նական հաւանութեան համար, զոր
տուաւ Անգլիա, Նիդրլանդներու և Պօլ-
սոյ լուծման մէջ, ռուսական պահանջ-
ներու համեմատ կայսերական կառա-
վարութիւնը լիովին կը գնահատէ
անգլ. կառավարութեան գագաթմ-
ները և ստոյգ է որ անկո-ռուսական
բարեկամութիւնը միշտ պիտի հիմ-
նուի մեր փոխադարձ շահերուն վե-
հանձնական ճանաչումին վրայ:

Նեղուցներու և Պօլսոյ մասին
կնքուած համաձայնութեան պայման-
ները յարգելու խոստում տալով, կայ-
սերական կառավարութիւնը չտեսներ
ոչ մէկ աւարկութիւն, հաւաստելու
համար՝ Պոլսը ընկու ազատ դուռ
մը թրանզիթ ապրանքներու, որոնք
ոչ Ռուսիայէ կուգան և ոչ հոն կ'եր-
թան և ազատ անցք մը բանալու Նե-
ղուցներու մէջ, տեւտարական նաւե-
րու համար:

«Տարտանէլի անցքը բանալու հա-
մար համաձայնականներու կողմէ ձեռ-
նարկուած գործողութեանց յաջողու-
թիւնն զիւրացնելու մօք, կայսե-
րական կառավարութիւնը պատրաստ
է ապահովելու գործակցութիւնը այն
պետութեանց որոց օգնութիւնը կրնայ
օգտակար նկատուիլ Անգլիայէ և Ֆը-
րանսայէ և այս՝ բանաւոր պայման-
ներով:

«Կայսերական կառավարութիւնը
Մեծն Բրիտանիոյ հայեացքները կը
բաժնէ և յարմար կը նկատէ որ նը-
ւիրական տեղիքը մնան իսլամ անկախ
կառավարութեան մը իշխանութեան
տակ: Փափաքելի պիտի ըլլար, միան-
գամ ընդ միշտ լուսաբանել թէ Նուր-
ական-Տեղիքը պէտք է մնա՞ն թուրք
վարչութեան տակ, Սուլթանը պահե-
լով խալիֆայի տիտղոսը, թէ՛ նոր
պետութիւն մը պիտի ստեղծուի:
Կայսերական կառավարութիւնը իր
կարծիքը պիտի յայտնէ այս երկու
խնդիրներէն միոյն գործադրութեանը
մէջ: Կայսերական կառավարութիւնը
լաւ աչքով պիտի նայի խալիֆայու-
թեան անշատումը թուրքիայէն: Ուլթ-
տագնացութեան ազատութիւնը լի-
ովին պիտի երաշխաւորուի:

4 Ո 2

ՋՄԻՒՆԻՈՅ ՅԱՅ ԻԹԵԱՆ

Հայրենակիցներ,

Ուրախ ենք յայտարարելու որ,
ընդհանուր պատերազմի պատճառաւ
իր գործունէութիւնը դադարեցնել հար-
կադրուած Հայ-Բարեգործական ընդհ-
միութեան տեղոյս Մասնաճիւղը վե-
րականութեան ձեռնարկած է գործին:
Թէ ինչ ըրաւ հայ Բ. Ը. Միութիւ-
նը խաղաղութեան շրջանին, մաս-
ւոր լոյս և բարոյական կորով ծուռ-
լիւս համար մայրաքաղաքի ամենէն
բաղադրուելի անկիւնները, այդ ծանօթ
է բոլորին ինչ որ տակաւին մտք կը

մնայ մինէ խիստ շատերուն, այն նա-
խախնամական զեւն է զոր Միութիւ-
նը կատարած է ու կը շարունակէ
կատարել զարմանելու համար ստեղ-
ծուած ծով ցաւն ու թշուառութիւնը:

Միութեան պաշտօնավարները վը-
րայ պտտեցուած թիթեւ ակնարկ մը կը
բաւէ վերահասու ըլլալու թէ՛ նգիպ-
տագէն մինչև Սուտան և Եթովպիա և
հուսկ ուրեմն Հնդկաստան, Եւրոպայի
կարեւոր ուստաններէն մինչև Ամերիկա
և նոյն իսկ Կիլիկիան կիսաւեր կեդ-
րոններու մէջ որպիսի խանգովտ
գործունէութիւն մը ծայր տուած է
սատարելու Միութեան ազատարար ու
չինարար գործին:

Հոս արձագանգն ըլլալով կեդրոնէն
մեզ ուղղուած օգնութեան սրտառուչ
աղաղակին, կոչ կուղղենք Զմիւռնիոյ
լուսնոգակ հայութեան, և ի մասնա-
ւորի՝ Մասնաճիւղիս հին անդամներուն,
բազմապատկուած եւանդով բոլորո-
ւելու Միութեան շուրջ:

Ի. Բարձրաշէր հին անդամի խղճին
թողլով պատերազմի չորս ամուլ տա-
րիներու ի հաշիւ միանուագ վճա-
րում մը ընելու բարոյական պարտա-
կանութիւնը, վարչութիւնս պաշտօն
տուած է Մասնաճիւղին քարտեղար
Պ. Օննիկ Թաղէսեանի, իւրաքանչիւ-
րին հաղորդելու իր նոր տնտեսութիւն
շտանակն ու գանձելու 1920 տարուան
առաջին եռամսեան:

Այն ամուր հաւատքով որ Զմիւռ-
նիոյ պատ. հայութիւնը պիտի գիտ-
նայ, իր վայելած գիրքին համապա-
տասխան եղանակաւ մը սատարել Մի-
ութեան հետապնդած գերազանցօրէն
փրկարար ու շինարար գործին կը
փութունք յանուն նպաստաւորուելիք
հազարաւոր եղբարբաղդ բեկորներու
յայտնել մեր սրտագին շնորհակալու-
թիւնները:

Ի դիմաց Հ. Բ. Ը. Միութեան Մանդ.
Ատենադպիր փ. Ատենապետ
Կ. Պ. ՏԻԼՊԵՐ ՄԻՇ. Ա. Զ. Ա. ՈՐԵԱՆ

Այրի Տիկին Արշակունի Ք. Թփալ-
եան, Տիարք Կարապետ, Սահակ, Վա-
հան, Զարեհ Ք. Թփալեան, Տէր և
Տիկին Դէորդ Թփալեան և զաւա-
կունք (Այդքսանդրիս), Տէր և Տիկին
Սեպուհ Սեպուհեան և զաւակունք
(Մանչէսթէր), Տէր և Տիկին Ստրպիս
Գարամանեան և զաւակը, Տէր և
Տիկին Յարութիւն Գարաման-
եան և զաւակունք, Տէր և Տիկին
Արթուր Գալապեան, Այրի Տիկին
Գրիգոր Թփալեան և զաւակունք
(Կ. Պօլս), Այրի Տիկին Ալեքսան Թօ-
փալեան և զաւակունք (Կ. Պօլս),
ինչպէս նաև Թահմազեան, Զէքքե-
եան, Արզուհան, Սրմահան ընտա-
նիքները ցաւօք սրտի կը ծանուցա-
նեն վշտագին մահը:

ՏԻԱՐ ՔԵՐՈՎԷ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

Իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբոր, անե-
րով, քիսին, մեծօր, հօրեղբոր ու ազ-
գականին, որ կիքեց իր մահանա-
ցան ի Մանչէսթըր 58 տարեկան հա-
սակին մէջ:

Կը խնդրուի ողբացնելոյն բոլոր
ազգականներէն և բարեկամներէն
ներկայ գտնուիլ յուղարկաւորութեան
տիւրը հանգէսին, որ տեղի պիտի
ունենայ այսօր, ժամը 3ին (Հ. Ժ.)
Ս. Ստեփանոս եկեղեցի:

Իգմիր, 25 Մարտ 1920

Տեղական Լուրեր

ՃիՊՐԱԼԹԱՐԻ անգլիացի եպիսկո-
պոսը երէկ քաղաքս կ'ապասուէր: Այս
առթիւ տեղոյս ամենազգի եկեղեցա-
կաններէն փայլուն ընդունելութիւն
մը պիտի ըլլայ անոր:

ՊԱԼԸՔԻՍԷՐԻ չէժէներու Գրքա-
ղածի ներկայացուցիչն էմին էֆ. որ
Անգլիկոսի դէմ կ'ըսէր, սպան-
նուած է:

